

Mélanges asiatiques
tirés du
Bulletin de l'Académie Impériale des sciences
de
St.-Petersbourg.

Tome XIII.
(1907 - 1908.)

St.-Petersbourg, 1908.

Извѣстія Императорской Академіи Наукъ. — 1907.
(Bulletin de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Pétersbourg).

Manichaica II.

Von C. Salemann.

(Der Akademie vorgelegt am 12/25. September 1907).

Daß sich neben den in manichaeischer schrift nider geschribenen fragmenten in 'soghdischer' sprache, wie sie prof. Andreas nennen wil, auch fragmente in syrischer schrift und änlicher sprachform gefunden haben, erfur man zuerst auß prof. Sachau's mitteilung¹⁾. Darauf erschin prof. Müller's artikel²⁾, in welchem dem inhalte nach bekante texte mit geteilt sind und dadurch der grund zur entzifferung dises neuen dialectes gelegt worden ist³⁾.

Müller's arbeit bedeutet auch darin einen fortschrit, daß er zwei von Sachau noch nicht erkante neue zeichen bestimmt hat (nämlich \bar{s} f und \bar{z} zum früheren \bar{s} x), so wie den lautwert des \bar{y} als γ . Dadurch wird Sachau's lesung des zuerst publicierten textes in vilen fällen modificiert, wie sie mir auch noch an ändern stellen einer beßerung zugänglich erscheint, besonders waß die unterscheidung von κ und η betrifft. Leider gibt Müller aber nur das eine fragment in facsimile, die beiden übrigen allein in seiner lateinischen umschrift, gegen die sich ser gewichtige bedenken erheben. Ab gesehen von druk- und correcturfelern dienen die wilkürlich ein gesezten vocale nur dazu ein ganz falsches bild von der überliferten textgestalt zu geben

1) Ed. Sachau. Litteratur-Bruchstücke aus Chinesisch-Turkistan. M. 1 Taf. ~ Berl. Sitzgsber. (23. Nov.) 1905 p. 964—78.

2) F. W. K. Müller. Neutestamentliche Bruchstücke in soghdischer Sprache. M. 2 Taf. ~ ibid. (21. Fbr.) 1907 p. 260—70.

3) Im merz dises jares übergab mir mein college Radloff ein par blätter in uigurischer schrift, deren sprache er jedoch als türkisch nicht an erkennen konte. Aber die bisher gelesenen worte 𐰆 und 𐰇 ließen mir keine zweifel übrig, daß wir es mit der selben sprache zu tun haben, wie 𐰈 in den oben erwänten fragmenten. Unterdessen haben sich auch in Berlin solche 𐰉 schriftstücke gefunden: ibid. (16. Mai) 1907 p. 457.

und veranlaßen allerlei misverständnisse, an denen es übrigens in der interpretation des heraufgebers auch nicht felt.

Dise erwägungen und das bedürfnis für spätere untersuchungen das bißher zugängliche lexicalische und grammatische material geordnet zur hand zu haben, ließen mir eine bearbeitung von speciel-fachmännischer hand nicht unerwünscht erscheinen. Ich gebe also zunächst die texte in hebraeischer umschrift, welche die wortbilder unangetastet läßt, allerdings nur so weit diß möglich ist one einsicht der originale. Darauf folgt ein volständiges verzeichnis aller in den texten auf tretenden wörter und formen, die nach möglichkeit bestimmt und erklärt werden.

Eine grammatische skizzierung des neuen dialectes und die besprechung seiner stellung unter den verwanten sprachen sol den schluß bilden. Hier muß ich nur erwänen, daß zuerst prof. Andreas (in einem brieft an mich vom merz 1907) auf die nahe verwantschaft des 'Soghdischen' mit dem Yahnabi hin gewisen hat. Ich glaubte indes seinen prioritätsrechten nicht zu nahe zu treten, wenn ich auß meinen noch nicht veröffentlichten samlungen die parallelen auß diser sprache mit teilte. Daß zwischen dem Yahnabi und dem Ossetischen gewisse engere beziehungen bestehen, war mir aber schon bei meiner ersten beschäftigung mit jener sprache klar geworden, und, wie mir 1897 in Samarkand mit geteilt wurde, auch einem gebornen Osseten auf gefallen, der vor diser zeit als griechischorthodoxer priester in Turkestan gewirkt hatte. Leider waren meine bemühungem mit disem herrn in verbindung zu treten nicht von erfolg begleitet *).

(Taf. I.)

B 38 r.

Luc I, 63 ff.

- עוזארט * פידאר. אט נִפִּיס. אט (I, 63) 1
 יוחנן כְּצֵי וַיְנִי נָאם . אט וִידאסדארנט . וי' 2
 אדיי . (64) אט יונִי * כְּוִיצַק קטִי * וַיְנִי קרֶצָא אט וַיְנִי 3
 זבאק . * אט זארארט . אפֶרִיון פטוִיסדארט קר 4
 בעי סא . (65) אט קטִי * פצקֶרֶר . פר סאט וַישנטי דוסטי . 5
 אט פר סאט * יהודי * ערי . יאנט אישט זאטיט ביק * 6

4) Inzwischen ist noch eine weitere mitteilung auß den Turfanfunden erschienen, deren inhalt mir zum teil schon auß meinen vorjährigen besprechungen mit prof. Andreas bekannt war: F. W. K. Müller. Die „persischen“ Kalenderausdrücke im chinesischen Tripitaka. M. 1 Taf. ~ Berl. Sitzgsber. (16. Mai) 1907 p. 458—65. Wird weiterhin als M V an geführt.

- 7 מאמנט . (66) אט סאט וישנט קט פטעושראנט . א אט
8 שמארק מאמנט . פר וישנטי יאור . אט ואנו
9 ואבינטקן . צו מאיש בוטקא איני רינצאק . אט
10 כוטאו בעי דסטי מאט דן ויני פרו .: (67) אט פורני
11 קטו זכריא ויני פטרי . זפרט ואט . אט ביונקיא
12 קתארט . אט ואנו ועדארט . (68) פר אפריון לצן
13 כוטאו יסראילי בעי . קט אמברו ברדארט כִּיפֿת
14 רמני אט קתארט קו ויני סא וכשא מנטי . (69) אט
15 אכידארט קו מאך סא וכשא מנטי סרן פר דויד
16 כִּיפֿת בנטי כאני . (70) ראנצאנו קט זאדארט פר כִּיפֿת
17 זפרט ביוניטי קוצא קט צן איקון מסא . (71) קט
18 וכשאט מאכי . צן מאך סאנט . אט צן סאט מאך
19 נא שיר עויטן דסטיא . (72) אט קתארט . כִּיפֿת זארצנו | קיא .

M. יסראיל 13 — ? צעי 12 — M ארי 3 Zeile

(Taf. II.)

B 38 v.

Luc I, 72 ff.

- 1 פרו אט שיא קתארט כִּיפֿת זפרט
2 אט סוקנט קט כוודארט קו אברהם
3 מאך פטרי סא . (74) קט תבראט קו מאך סא * קט
4 זרעטיט בים צן מאך סאנטי דסטיא . אט פו פצקויר *
5 ספאלשים ויני פירנמסא * סאט מאך מיחט . (75) פר
6 דאמציקיא * אט פר ארטאויא . (76) אט טעו * רינצאק . סמא
7 ציק בעי ביוני זעירטי ביקא . פאט שויקא *
8 כוטאו בעי פטקארן * פירנמסא . קט פשטאיי ויני
9 ראת . (77) קט תבראט נושין זואני פטזאן * קו כִּיפֿת רמני
10 סא * פר וישנטי עונטי פרמנטיא . (78) פר מאך זארצנוק
11 בעי זאריסיא מנטי . (קט פרוינט) אַברוברי מאכי . וישטאפא
12 מנטי צן סמאן . פר רוכשניאק תברו קו וישנט
13 סא קט פר טארן אט פר מרצן סיא קט ניסטן
14 סוקנט . קט פֿרִיִּיט מאך פאדיט פר דורטיא
15 ראת .: . (80) פישט רינצאק * עושיק מאט . אט זאורקן
16 באסק פר זפרט ואט . אט דכשטיא * סוקיק מאט *
17 ויטור קו ויני אישטיא מנטי מית פרם קט קו
18 יסראיליקט סא .: . (folgen 1½ zeilen syrisch)

Zeile 11: die ein geklammerten worte sind am rande nach getragen.

- 9 נמאנִי קרקִיָא כְּשִׁנִּירָק קו עורִיאַק סא צאנו שי ני ריזִט * . פרוייד
 10 פא פצוקִירט * קט דבאט פֿנאס * כְּצִי . . . אט שי כְּשִׁנִּירָק כִּיד כְּצִי קט
 11 אַכאזט אַזט טנטי ימאני אט פר ויני נמאנִיקִרִיא דסטו אַכאזט קבנו
 12 קבנו פטרִוסטי כּוּמאר . אר ויציט באד באד פרוי שמארטִי קי שו
 13 כִּוסנט ונגט . אר וי/ט * פר כִּיפֿת * עריו קט כּוּיאר אַיִנסנאט ונטק ומאן
 14 צן יאבאקִצי . יד אַישט קנט צאנו טיסן פרויטִיד דבטיק אַי פֿר סנטיאַק . צאנו
 15 פּצלפּסטִי ויני שמארא פֿר שמארא פֿרניא קי ני מיִנט קיויד סא . אר ני כְּנט
 16 נצני מישט כִּיד אַישט קי אמפּטנט פֿר שמארא אר אַכאזט טקושט פֿר ראזיאנט
 17 ואכְשֵׁט קי פּטעוּסטיט * כְּנט פֿר מזמורט אט פֿר קרינא . אט פֿר פּאריקט טק
 18 טמפּאר מישט ארקט אט פֿר כִּיפֿת * ספּאסי פּני פּנ(טוי?) . פּא אַכאזט פּטריסט *
 19 נאמדאוי * פֿר ויני ספּאס . . . בן פֿר ויני אַש * אט בן פֿר ויני ספּאסי ואכְשֵׁטי
 20 אט פֿר פּאריקט ויני שואמשטי עמפּטני . פֿר * ויני צאנו אַכאז ונג פֿר נמאן
 21 אברטיט כְּנט אַרטיט פֿר * צן ריז * אר אַכאזט אַישט שמארטִי . פּא פּטבידנט פֿר
 22 אַז בּרן קי סקיפּאר כְּצִי צן אַכּונצי . אט מרְכּו וי/ט * קט שוטק
 23 ויני מאני /א * פֿר כּוּשא מנטו קו פּוטרִוני סא * מית צן מית . יד אַישט
 24 דן גוט * מזיאטרט אַישטי פּרו אמינטנט קימיד בידאנציק * אַי סא . יוטרור
 25 קט סנטי מרטלִמן פֿר משיחא יאן תבראקיא . קיויד שואמִן סא קי
 26 סקיפּאר כְּצִי צן ניויא * . . . קופּן בן טנו נוקר * פּרוייד פּנצטיק אַי .
 27 סקאטר צן ויספּנא איץ פֿר מזמורט * ספּאס עפּאס * אט פֿר פּיסטי
 28 פּטפּסי * . צאנו באט דבזי קי זפרט ונטי טמפּאר פֿר ערמאוי דסטו אעיו *
 29 דבזי סקאטר עמפּטני באזוני כְּצִי פֿר תברו עואנטי * פּרמאנטיא פֿר * כִּי *
 30 זוניאַק * מזוי * נמאנִיקִרִיא זאור כִּיד כְּצִי . אט פּינמציקט אדזט * ק
 31 טי קטיט * כְּנט * פּרמאני אכִּיראַמנטו צן דבוא כּוּאטט * כְּנט אט צאנו פֿר
 32 סמאנציק זאור פּנט שוי קימיד דבטיק אַי סא . ואנצאנו * פּטריאַ

Nach der tafel II bei Sachau; die abweichungen meiner lesung sind mit sternchen bezeichnet — z. 1, wort 1: beide a und 3 unsicher — 6,9 der erste buchstab zweifelhaft — 13,11 am dritten buchstaben ist oben eine schlinge, darum ist S's lesung nicht richtig; eben so sehe ich eine schlinge 22,10 (S שטס) und 23,3 (S נצי); aber ein פ kans nicht sein — 14,12 סי undentlich — 19,1 ich meine den punkt zum ד noch zu sehen — 26,7 ob טעו ? — 27,6-7 S list noch י ? ממורטיט ? ב ?
 — 29-30 am rande טאט טאט, aber wo ein zu setzen ?

B 71 a.

Mt. X, 14 ff.

- 1 (X, 14) פּאדיט . (15) אט רישטא ° פֿרמאִיטק זו קו שמאך סא °
 2 קט סדוס ° אט קט עמורא זאי ° פּצאיי סטר כּוטקא °
 3 פֿר פּרַקא ° מית קדא כִּיד קת . י .
 4 ואנו פֿרמאי כּוּטאו ישוע כּו כִּיפֿת

[א]ִוְכְשֶׁקְנָטָא סָא .: (16) (syrisch) נָאִי	5
זו ° פֶּשְׁאֲמַמְסֶקֶן שְׂמַאֲכִי .: ° וְאַנְצָאֲנוּ וְרַאֲתָא	6
וִירְקִישְׁמִי מִיִּדְאַנִּי . בּוּטָא לְוֹקֵךְ עֶרְבֻאֲקָט ° וְאַנְצָאֲנוּ	7
קֶרְמִישְׁט ° אִתְ טָרָן נִזְנֵט וְאַנְצָאֲנוּ קוֹפּוּדִי[ש]ט (17) כֶּשֶׁט[8
פֶּאֲמִי סוֹקְטָא צִן מֶרְטְכְּמִישְׁט . פֶּאֲטְ פֶּרְבְּכְּשֶׁנְטָקָא °	9
שְׂמַאֲכִי ° קָךְ דִּטְבֶּרְט סָא . אִתְ פֶּר וִישְׁנֵטִי אִוְאוּיֵט .	10
פֶּטְנוֹבְנֶטְקָא שְׂמַאֲכִי . (18) אִתְ דֶּאֲטְרֶרְט אִתְ כֶּשׁוּיֵנִטִי	11
פִּיר נֶטְסָא ° פֶּנֶט בֶּרְנֶטְקָא ° שְׂמַאֲכִי . צִן מִנָּא פִּידָאֵר °	12
קָן[ו] וִישְׁנֵטִי כִּיֶּפֶת ° וִיצְאוּקִיָּא סָא ° אִתְ קָט רֶמְטֵט	13
. (19) קָט פֶּרְבְּכְּשֶׁנְטָקָא שְׂמַאֲכִי]	14
. קֶדָא שׁוֹאֵא	15

8,3 oder פִּיקָא — 6,5 n unsicher — 10,3 und 11,4 sic M — 13,4 יֵי unsicher — s das zweite s unsicher.

B 71d.

Io XX,19 ff.

צִן צְכֹרְטִי ° פֶּצְקוּרִי פִּידָאֵר ° (אֵעֵט כֹּוֹטָא	1
יִשׁוּעָא ° וְאִישְׁט ° וִישְׁנֵטִי מִיִּדְאַנִּי ° אִתְ וְאַנּוּ [פֶּרְמִאי])	2
דּוּרְטָא סוֹקְטָא דִּן שְׂמַאֲךְ פֶּרוּ . (20) אִינִי וְאֶכֶשׁ פֶּרְמִאֲדָרְטָא ° אִישְׁטָא	3
דָּרְט וִישְׁנֵטִי ° כִּיֶּפֶת דֶּסְטָא ° אִתְ כִּיֶּפֶת קוּשִׁי . אִתְ	4
עוּשְׁדָרְנֵט זֹכְשֶׁקְטָא קָט וִידָרְנֵט מַאֲךְ כִּיֶּפֶת	5
אוּנְטִי . (21) פִּישְׁט וְאַנּוּ פֶּרְאַמִּאי קוּ וִישְׁנֵט סָא ט	6
כֹּוֹטָא יִשׁוּעָא . דּוּרְטָא סוֹקְטָא דִּן שְׂמַאֲךְ פֶּר[ו]	7
וְאַנְצָאֲנוּ קָט פֶּשְׁמִדָרְט מִנָּא מִנָּא בְּעִי פֶטְרִי °	8
מָס זּוּ ° פֶּשְׁאֲמַמְסֶקֶן שְׂמַאֲכִי . (22) אִתְ צָאֲנוּ פֶּרְאַמִּאי	9
יֶאֱנֵט ' אִישְׁט ° פֶּטְמִאֲדָרְט ° פֶּר וִישְׁנֵט ° אִתְ וְאַנּוּ	10
פֶּרְאַמִּאי קוּ וִישְׁנֵט סָא . פֶּצְעוּטָא זֶפֶרְט וְאַט .	11
קָט פֶּרְמִאֲנִטִיא וְנִטָא ° אֲדִיִּי ° עוּאֲנֵט פֶּרְמִאֲנִטִיא	12
קָטִי בִנְטָקָא קוּ וִינִי סָא . אִתְ קָט נִיאֶסְטָא °	13
אֲדִיִּי עוּאֲנֵט ° נִי מִטִּישְׁט בִּנְטָקָא . (24) פִּישְׁט תֶּאוּמָא	14
קָטֶר צִן דּוּאֶטְסֶנוּ ° כִּיד קָט וְעֵטִי בּוּט ° תֶּאֲמָא °	15
נִי מִאֵט דִּן וִישְׁנֵטִי פֶּר צָאֲנוּ אֵעֵט כֹּוֹטָא יִשׁוּעָא .	16
. (25) אִתְ וְאַנּוּ ? וְאַ בִּנְטָא קוּ וִינִי סָא	17
. [כִּיֶּפֶתְאוּנְטִי	18

1,5 biß 2,7 sind am rande nach getragen — 6,4, 9,7, 11,1 sic M — 6,8 unsicher — 12,5 und 14,2 schreibt M עוּנָאֵט und bemerkt dazu: „An den ersten n des Wortes *γυναικῆ* ist an beiden Stellen korrigiert worden, als ob man *γυναικῆ* lesen sollte“ — 14,3-4 sic M — 15,1 unsicher —

Wörterverzeichnis⁵⁾.

- אכסטו s. — 49,4. אבראמנטא — 49,1.
 אברהם npr. — 38 v,2. gen. אַבְרָהָם 46,29.
 אברזבוי v. — 38 v,11: scheint 3 sg. opt. zu sein, vgl. אברזבוי.
 אברטיט — 49,21: ptc. pf. pl. אַבְרָטִיט — 49,30.
 אדיי 'jemand' — אַדִּי [אָדִּי] 38,3 'alle leute' c. vb. pl.; obl. 71d,12.14.
 אדיק — scheint dazu zu gehören, 49,6 «der welcher davon? sein mag? ist ein solcher, welcher macht כְּרִי des Herrn».
 [אדם] 'mensch' — pl. אַדָּמִים 49,21. ~ y. אָדָּמַי pl. אָדָּמַי.
 [אואוז] 'versamlungsort' — pl. אַוְאוּזִים 71,10 'synagogen'.
 אַנְט — 49,11. Vgl. אַוְשֵׁט? אַוְסְנַחַט — 49,13: wol 3 sg. conj.
 אַוֶּכְשֵׁט v. — 'stig herab' M IV 262. ~ mpT. אַוְיִסְטָה. אַוְרָאם — 49,4.
 אַוְשֵׁט — 49,21: ob pl. pron. dem.? ~ Vgl. y. אַיְ אַיְ אַיְ pl. אַיְרִי, אַיְרִי.
 // אַז — 49,22: so list Sachau, ich kan das : nicht herauß finden.
 אַזְט — 49,30. אַזְטִי 'frei' — 46,28. ~ mpT. אַזְטִי.
 [אַזון] 'son' — pl. אַזְנִים 46,26. ~ Vgl. den sM. pl. אַזְנִי = mpT. אַזְנִי 172 b,6
 אַזְנִי 'sonschaft' — 46 v,5. [und y. אַזְנִי 'kind'].
 אַט 'und' — 38,1-12.14.18.19. v,1.2.4.6.13.15.16. 46,28.29. v,2.5. 49,1ff. 71,1.2.
 8.10.11.13. d,2.4.9.10.13.17. אַט אַט 'und weil' 46,29. Aber 38,7 stehts auf
 semitische weise zur einleitung des nachsatzes. ~ sM. אַט y. אַט. et.
 אַי s. — mit den epitheten כְּרִי אַי 49,24. דְּכִסִּיק 2.8.14.32. פִּינְטִיק 7. פִּינְטִיק 26:
 sollte es gar das türk. aj 'monat' sein?
 אַים v. 'bin' — M IV 263. ~ y. אַי.
 אַימא v. 'wir sind' — M, schriftliche mitteilung.
 אַימאַךְ v. subst. 1 pl. 'wir sind' — אַימַא 46,25. 'non sumus'.
 אַינַר pr. 'diser' — 38,9. 71d,3 beide male vor einem subst. ~ mpT. אַינַר 64, a. 388 v,3.
 אַינַי s. 'weib' — 46,28. v,4. ~ y. אַינַי, אַינַי.
 אַינַי s. — 49,27. אַינַי — אַינַי 38,17 'von alters her'.
 [אַיט] s. 'ding?' — pl. אַיטִים 38,6. 71d,10. 49,14.16.23 an allen stellen mit
 davor stehndem pr. dem.; obl. אַיטִי 49,1.24. M übersezt 'wort', doch vgl.
 אַיטִי Luc 1,65. Io 20,22 und אַיטִי; ich möchte ans türk. im erinnern.
 אַיטִי v. 'du bist' — M IV 264.

5) Erklärung einiger abkürzungen: mpT—mittelpersisch der in Turfan gefundenen texte; ossO, ossW— ossetisch im östlichen oder westlichen dialecte; sM, sS — 'soghdisch in manichaetischer oder syrischer schrift; w — waxi; x̄ — x̄uḡni (shighnāni); y — yaghnābi.

אישטא v. 'ir seit' — 46,26.28.29. v,6. Nach M IV 264 sol es auch für 'wir sind' stehn, aber ich fürchte diese mitteilung beruht auf M's falscher auffassung von 46,25; s. d. flgde wort.

[**אישטא**] v. 'zeigen' — praet. 3 sg. אישטארט 71d,3.4. ptc. praes. pl. obl. ראת אישטא יניש 46,25 'wegweiser' = *παράγωγός*.

אישטיא מנטי s. 'das gezeigt werden, das auf treten' (*ἀντιδεδεῖται*). obl. 38v,17. Übrigens könnte an diesen stellen eben so wol אש^ו gelesen werden, wie schon M bemerkt hat.

אכאז — 49,20. אכאז 8.11*.16.18. אכאז 21: ob verbalformen?

אכונצי s. — 49,22 nach צן: villeicht ist an *أخوند* 'lerer' zu denken.

אכוסיר — 49,2: bildet villeicht ein wort zusammen mit dem flgd. אנטטי.

[**אכזי**] v. causs. 'erheben, auf richten' — praet. 3 sg. אכזיראט 38,15. ~ V *xiz*.

אכזיראמנטי s. — 49,31.

[**אמברור**] v. comp. 'besuchen, heim suchen' — praet. 3 sg. אמברו ברראט 38,13: offenbar zusammen gesezt.

אמינטנט v. — 49,24: 3 pl. אמנטטי — 49,2 sih zu אכוסיר 4.

אמפטנט v. — 49,16: 3 pl. אנטורצא? — 49,1.

אעט v. — pf. 3 sg. 'kam' 46,25. 71d,1.16; vgl. א^ו פרא. ~ mpT. א^ו.

? אעיר — 49,28.

אפרין s. 'lobpreis' — א^ו פטיסדארט 38,4 c. dat. pers. 'lobpreiset'. פרא א^ו צני 38,12 'gelobet ist'. ~ sM. eben so.

ארא 'und'? — 49,12.13.16.21. ארא 15. ארא 4.6 'und wie'. ~ Vgl. sM. אראט.

ארטאויא s. 'gerechtigkeit' — 38v,6. ~ Vgl. sM. דינארטוספא 172,10. ארתויספא. M II 5. ~ y. راست *g.א.א.* 'richtig, recht'.

[**אראק**] s. 'werk' — pl. אראקט 49,18. ~ y. אראק. אש^ו — sihe אש^ו.

באד — 49,12 doppelt, s. aber *Vbu* und ויזיר. באווי — 49,29. Vgl. בויני.

[**בו**] v. 'sein' — imp. 2 pl. בוטא 71,7 praes. 3 pl. בנט 49,31 (aux.). fut. 3 sg. בוטאק 38,9. 71,2; 2 sg. ביקא 38v,7 (als aux.); 3 pl. בנטאק 71d,13.14 (als aux.). conj. 3 sg. באט 49,28. 1 pl. בוס 38v,4 (aux.). pf. 3 sg. בוט 49,1? 71d,16 (als aux.). בויטי 'wurde' M IV 262. Unbestimmbare formen באטק 38v,16 'wurde'. ביטא 49,6 (aux.?). ptc. praes. ביק 38,6 (aux.) ~ y. by بودن *ב.א.ד.*

בזאכוק — 49,5. בי part. — 49,19*.26.

בידאנציק adj. — 49,24; vill. 'mittlerer'. ~ Vgl. y. מביאן *ה.א.א.*, der loc. בידאני

ביוני s. 'prophet' — 38v,7. pl. obl. ביוניש 38,17. [dient als postp.

ביוניא s. 'propheziung' — בי קתארט 38,11 'prophezeite'.

- רויט *adv.* — in den verbindungen פארם... קי 38v,17. 46v,2 ? 'biß auf, biß zu'.
קט 49,24. ~ *aw. viltarom.*
- [וין] *v.* 'sehen' — *praes.* 3 *sg.* od. 2 *pl.* וינט ? 49,13. *praet.* 3 *pl.* וידיאנט 71d,5.
~ *mpT.* וין y. wiu, wira דיבנן.
- ויני *pr.* 'eius' — *cas. obl.* 38,10.14. v,5. 49,20.23. 71d,13.17. als *poss.* 38,2.3.11.
v,8.17. 49,8.11.15.*19. וויסטאט *s.* 'verheißung' — 46,29.
- ויספנא *adj.* — 49,27. ~ *sM.* ויספני 'al' ? זעגניש *s.* 'zeugnis' — 71,13.
- ויציט *v.* 'sehen' — *praes.* 3 *sg.* M 262 'erwälte' ~ *sM.* ויער. [geistes.
וויציטאט *s.* 'wolf' — *pl. obl.* וויקשטי 71,7. ~ y. *گرگ* *gryg.*
- וישנט *pr. pl.* 'sie' — קאמט 38,7 'alle diejenigen welche'; nach *praep.* 71d,10.
dat. וי סא 38v,12. 71d,6.11. *obl.* וישנטי 71d,2.4. וי קט 46v,5 'illos qui'.
ווי 46v,1 'omnibus illis' oder 'omnium eorum'. וי פרו 71d,16 'unter
inen'. *poss.* 38,5.8.v,10. 71,10. וי זיפה 71,13 'eorum ipsorum'.
- וישפויש *s.* 'erbe' — 46,1. ~ *Wol visó puðró.*
- [וש] *v.* 'befreien, erlösen' — *conj.* 3 *sg.* וישפאט 38,13.
- וישאמנטי *s.* 'erlösung' — 38,14. *obl.* 15. רומאן — 49,13.
- [וין] *v.* 'machen' ? — *ps.* 2 *sg.* ויני 49,20. 3 *pl.* וינט 49,13. 2 *pl.* וינטא 71d,12. *conj.*
3 *sg.* וינטא 49,7. *ptc. pt.* ? וינטי 49,28. *ptc.-adj. pt.* ? וינטק ? 49,13. ~ y. *bān*
(wān) (اداکردن) 'vollenden'.
- [ויין] *v.* 'sagen, nennen' — *pt.* 3 *sg.* ויעראט 38,12. *ptc. pt.* ויעטי בוס 71d,15 'ge-
[ראט] *s.* 'schaf' — *pl.* ויעראט ? 71,6. ~ *بره*. [nant war'. ~ *Vuac.*
- וויצדאראט *v.* — *pt.* 3 *sg.* M 262 'er goß'. וירנו *s.* 'glaube' — 46,[25].26.
- זאור *s.* 'kraft' — 49,30. זאור פאמאניק 32 פא 'durch himlische kraft'. ~ *sM.* זאור 172,17.
- זאורזאור *adj.* 'machtvol' ? — 49,8. [y. *zyp wol a. d. Xp.*
- זאורקיין *adj.* 'kräftig' — באסק 38v,15 'wurde stark'.
- זאי *s.* 'land' — 71,2. ~ y. *zái* زمین.
- זאירסיאמנטי *s.* 'erbarmen' — 38v,11. ~ *Vgl. np.* זאר 'erbärmlich'.
- זארצינק *adj.* 'barmherzig' — 38v,10. זארצינקייט *s.* 'barmherzigkeit' — 38,19.
- זו *pr.* 'ich' — 71,1.6. d,9. ~ *ǰ.* w. *byz, yidgh.* zob, afgh. za, oss. *ǰz.*
- זים — 46v,3 ist wol 1 *pl.* und könnte mit dem voran gehenden פין ein wort bilden.
- זיכריא *mpT.* — 38,11. זינק *s.* — *sg. u. pl.* ? וינקאן ? 49,2. *pl.* ? וינקאנט ? 7.
- זיכרט *adj.* 'heilig' — 38,17. v,1. 49,28. ויכאט 38,11. v,16. 71d,11. ~ *sM.* זיכרט 172b,8.
זיכרטא 172,16.
- זיכרטיא — 49,3 ist entweder *cas. obl.* dises wortes, oder *abstr.* 'heiligkeit'.
- זיעטימט — *ptc. pt.* פיל בים 38v,4 'liberati simus'.

[אָר] oder [אָרע ?] v. 'sprechen' — pt. 3 sg. אָרע 38,4,16. ptc. pf. pl. אָרע ביק פאטנט 38,6 'dictae entes erant' d. h. 'wurden besprochen'. Vgl. noch אָרע. ~ y. אָר ptc. אָרע זאנדן 'lesen, singen'.

אָר s. 'zunge' — 38,4. ~ y. זיבאק זיבאן.

[אָרע ?] s. — obl. נישן זאני פאון 38 v,9 entspricht den worten γυνῶσι σωτηρίας des urtextes; M hat vielleicht recht, wenn er 'unsterblichen lebens' übersetzt. ~ Vgl. y. אָר ptc. אָרע זיסטן.

[אָרע ?] s. (ptc. ps. ?) 'schüler, jünger' — pl. אָרע 71d,5. אָרע 71,5. ~ Vgl. y. אָרע אָרע אָרע; אָרע אָרע אָרע; אָרע אָרע אָרע.

אָרע s. 'herz' — 38,8.

אָרע s. 'zeit' — אָרע אָרע אָרע 46,1 'so lange'; vgl. 46 v,2. obl. אָרע 46 v,4.

[אָרע ?] v. 'rufen' — pt. 3 sg. אָרע אָרע 'rief' M 262. ptc. pt. אָרע אָרע 38 v,7 'wirst genant werden'. אָרע M 263 'war genant'.

אָרע ? — 71d,6.

[y. tāpa.

אָרע] s. 'finsternis' — obl. אָרע 38 v,13: ursprünglich wol adj. ~ mpT. אָרע אָרע אָרע

אָרע — 49,31 könnte die schlußsilbe (pl. obl. ?) des voran gehenden zerstörten

אָרע — 46 v,3.

אָרע — 49,14.

[wortes sein.

אָרע] s. 'same' — obl. אָרע אָרע 46,29 (M transcribiert *tuymī*, also one י). ~ mpT.

אָרע y. אָרע 'same', aber אָרע 'ei' (a. d. Np.).

אָרע postp. ? — 49,18,28.

אָרע — 49,26: 'ob körper' ? אָרע — 49,11: ob pl. obl. dazu ?

אָרע pr. 'du' — 38 v,6. 49,26 ? ~ y. אָרע obl. אָרע, אָרע.

אָרע — 49,17.

אָרע — 49,16: ob pl. dazu ?

אָרע s. 'falschheit' — אָרע אָרע 71,8 'falsitudinem nescientes' (pl. compositi).

אָרע s. — 49,14.

אָרע — in אָרע אָרע אָרע 49,3. אָרע אָרע אָרע 25 könnte es pr. dem. sein (s. d. figd.), aber eher ists subst. = mpT. אָרע 'sele, leben'; dann wäre die zweite stelle etwa zu übersetzen: 'biß daß die feindlichen (?) menschen dem Messias die sele hin geben'.

אָרע pr. dem. pl. — אָרע אָרע 38,6. 71d,10 'hae res'.

אָרע pr. dem. — אָרע אָרע אָרע 49,14,23. ~ mpT. אָרע אָרע אָרע.

[אָרע] npr. אָרע — obl. אָרע אָרע אָרע 38,6 'das ganze bergland von Judaea'.

אָרע n. 'ein' — אָרע אָרע אָרע 46,28 'ir seit eins'. ~ y. אָרע אָרע.

אָרע conj. 'sondern' — 46 v,2.

אָרע — da das wort 46 v,1 mit אָרע verwant wird und 'unterschieden' bedeutet, so ligt one zweifel eine bildung von mpT. אָרע vor.

יִהְיֶה npr. — 38,2.

יִינִי adv. 'alsbald' — 38,3. פֶּה יִינִי 49,20. Vgl. dazu das nicht ganz sichere
 וַיִּנֵּה 46 v,3 'also auch', welches doch wol mit פֶּה יִינֵה 38 v,11 zusammen
 zu stellen ist: ich kan dort פֶּה יִינֵה קָם (so getrennt) nur als **که برایشان** =
 ἐν οὐκ auf faßen, dann ist aber auch ein pr. dem. * יִינִי an zu setzen.

יִמְאֵנִי — 49,11.

[יִסְרָאֵל] npr. — obl. יִסְרָאֵלִי בֵּעִי 38,13 'der gott Israels'.

[יִסְרָאֵלִי] s. 'Israelite' — pl. יִסְרָאֵלִיָּם 38 v,18.

יִשׁוּעַ npr. — 71,4. d,2.7.16. מִשִּׁיחָא יִשׁוּעַ 46,26. יִשׁוּעַ 28.

כֹּאֲנִי s. 'haus' — 38,16. ~ phl. אֵילָן יִסְרָאֵלִי . יִסְרָאֵלִי 'sommerjurt'.

[כֹּאֲנִי] — pl. כֹּאֲנֵי 49,31.

[כֹּאֲנִי] — im comp. pl. אֵילָן כֹּאֲנֵי 46,29 'erben'. ~ Vgl. **ميراث خوار**.

כֹּוֹמָא s. 'herr' — 38,10.13. v,8. 46,26.28. 71,4. d,1.7.16. ~ mpT. כֹּוֹמֵי.

כֹּוִיאַר — 49,13.

כֹּוִיצַק adj. 'offen, los' — כֹּוִיצַק 38,3 'apertum factum' (est os eius).

כֹּוִמְמַר — 49,2.12. כֹּוִסְנַת — 49,13: pl., ob aber verbal oder nominal?

[כֹּוִר] v. 'eßen' — pt. 3 sg. מִקְנֵה קָם כֹּוִרְמַרְס 38 v,2 'den schwur, welchen er ge-
 leistet' (vgl. mpT. כֹּוִר סוֹנְנֵר כֹּוִר. 3 v,2). Vgl. כֹּוִר . ~ y. x̄yap, xōpra.

כֹּוִשָּׁא מְנַמְו s. 'güte'? — 49,23. כֹּוִי — 49,29: vill. zu כֹּוִיִּתּוּ zu ergänzen.

כֹּוִר pr. dem. — adj. 71,3. אִישׁ כֹּוִר 49,16. sbst. 49,30. קָם כֹּוִר 71 d,15. 49,10. קִי כֹּוִר
 49,6. Vgl. כֹּוִר .

כֹּוִיִּתּוּ pr. 'selbst, eigen' — sbst. 46,29 'und da des Messias eigen seit ir'.

כֹּוִיִּתּוּ 71,13 'eorum ipsorum'. adj. poss. 38,13.16.19. v,1.9. 49,4.5.13.18.

71,4. d,4. כֹּוִיִּתּוּ 46 v,4 (wenn M's *χέπατ* nicht druckfehler ist). ~ y. xēni,
 xani (obl.), ḫ. xyōap, oss. -xēn- (Miller GR I Anh. p. 53 § 62).

כֹּוִיִּתּוּנַת s. 'besitzer, herr' — 46 v,1. obl. כֹּוִיִּתּוּנַת 71 d,5-6.18. Da nicht an zu
 nemen ist, daß dises wort dem mpT. **خزانوں** mechanisch nach ge-
 bildet sei, weil auch im Oss. **хуау** 'herr' von **xyuaу** (ss. כֹּוִיִּתּוּנַת) unterschi-
 den ist, so ergeben sich ganz neue gesichtspunkte für die etymologische
 deutung von **خزانوں**.

כֹּוִיִּתּוּ v. sbst. 3 pl. praes. 'sind' — 46 v,5. כֹּוִיִּתּוּ 49,15. aux. c. ptc. pt. 17.21.31:
 an allen drei stellen steht das ptc. im pl.

כֹּוִיִּתּוּ v. sbst. 3 sg. praes. 'ist' — 38,2. 46 v,1.2. 49,6.10.22.26.29.30. כֹּוִיִּתּוּ 38,12.
 כֹּוִיִּתּוּ 46 v,1. ~ sM. כֹּוִיִּתּוּ .

[כֹּוִיִּתּוּ] v. 'kaufen' — opt. 3 sg. כֹּוִיִּתּוּ 46 v,5 **ἐξᾶγορασθήσεται**. ~ y. xipū, xipīra.

כֹּוִיִּתּוּ s. 'herr' — 46 v,2; vgl. כֹּוִיִּתּוּ . כֹּוִיִּתּוּ conj. 'aber' — 71,8.

כִּשְׂרִי s. 'könig, herr' — 49,3.6. pl. obl. כִּשְׂרִי 71,11; das wort siht wie das ptc. ps. einer $\sqrt{xšév}$ 'herrschen' auß. כִּשְׂרִי — 49,9.10.

מֵאֵם v. sbst. 3 sg. pt. 'war' — 38,10. 71d,16. c. ptc. in ק- 38v,15.16. pl. מֵאֵם 38,7.8. ~ Es ist wol ein zusammenhang mit dem rätselhaften חִסְרָא 544 an zu nemen. מֵאֵם — 38,9. צו מֵאֵם ?

מֵאֵם pr. 'wir' — 38,15. v,3 (im dat.). gen. poss. 38,18. v,3.4.5.10.14. 71d,5. acc. mpT. מֵאֵם 38,18. v,11. ~ y. māx. מֵאֵם — 49,7; vgl. מֵאֵם ? oder:

מֵאֵם — 49,23. מֵאֵם — 49,24: pl.

[מֵאֵם] (syr.) s. 'psalm' — pl. מֵאֵם 49,17.27.

? מֵאֵם — 49,30. מֵאֵם — sih נֵאֵם .

מֵאֵם postp. 'in die mitte, unter c. acc.' — 71,7. מֵאֵם 71d,2: nach cas. obl. Vgl. aber מֵאֵם .

מֵאֵם — 46v,3; vgl. מֵאֵם. [מֵאֵם] v. 'bleiben' ? — ps. 3 sg. מֵאֵם 49,15.

מֵאֵם — 49,16.18: es könnte der pl. des pr. dem. sS. מֵאֵם 64,a. sM. מֵאֵם sein.

מֵאֵם s. 'tag' — 38v,17. 71,3. מֵאֵם 49,23 'tag für tag' ? pl. מֵאֵם 38v,5. ~ y. מֵאֵם x̄. روز مِاَم .

מֵאֵם pr. I sg. obl. — acc. u. gen. poss. 71d,8 bis. 71,12 'um meinet willen'. ~ y. c. rect. u. obl. מֵאֵם.

מֵאֵם adv. 'ferner, auch' — 71d,9. ~ sM מֵאֵם M II 97. mpT. מֵאֵם nur 48, dessen sprache überhaupt anklänge ans Soghdische auf weist, so den comp.

מֵאֵם adv. 'darauf' — s. מֵאֵם und velleicht מֵאֵם. [auf מֵאֵם.]

[מֵאֵם] s. 'element' — obl. sg. (oder pl. ?) מֵאֵם 46v,3. ~ מֵאֵם מֵאֵם .

מֵאֵם s. 'man' — 46,28. ~ y. מֵאֵם. [14 (M II 98).]

[מֵאֵם] s. 'menschlichkeit, menschenkind' — obl. מֵאֵם 49,25. pl. מֵאֵם 71,9. ~ y. מֵאֵם wol a. d. Np.

מֵאֵם — 49,22. [מֵאֵם] s. 'tod' — obl. מֵאֵם 38v,13.

מֵאֵם (syr.) s. 'messias' — 46,27.29. 49,7.25; s. noch מֵאֵם.

מֵאֵם adv. 'nicht' — in comp., s. מֵאֵם and מֵאֵם שיר עוֹ .

מֵאֵם int. 'sihe' — 71,5.

מֵאֵם s. 'name' — 38,2. 46,27. ~ y. מֵאֵם. מֵאֵם — 49,19.

[מֵאֵם] adj. 'haßend, feind' — pl. obl. מֵאֵם 38,19; eigl. wol 'nicht liebend', vgl. mpT. מֵאֵם widerum in 48. מֵאֵם — 49,24.

[מֵאֵם] s. 'gesez' — obl. מֵאֵם 46v,4.5. ~ tk. mong. 𐰽𐰺𐰍

מֵאֵם adv. 'nun' — 71,7; man beachte die stellung. 49,26. מֵאֵם — s. zu מֵאֵם .

מֵאֵם — s. zu מֵאֵם. ~ y. מֵאֵם ptc. מֵאֵם.

ני adv. 'nicht' — c. v. 46,25. v. 1. 49,9.15*. 71d,16. ני ניסמ...אמ 46,28. ~ y. נא אנ, mit dem augment des impf. verschmolzen nī z. b. אקנ 'tat', aber nīקנ.

ניאסמט v. — 2 pl. ps. 71d,13; dazu ptc. pt. pl. ניסמי ? 14 (M trennt 6).

[ניר] v. 'sich setzen' — ניסי M 263 'setze sich' (sic). ptc. pt. ניסי סוקנ 38v,13 'sie sitzen', eigl. 'bleiben sitzend'. ~ y. ניד, ניטא נישטן.

ניזיא — 49,26. ניסמ v. s. neg. 'ist nicht' — 46,28. ~ y. ניט.

[ניפס] v. 'schreiben' — impf. 3 sg. ניפס 38,1. ~ y. ניינין, ניינימא.

נמאנא — 49,3.

נימאני קרי — 49,4 möchte ich als s. 'vorzeiger' ? auf faßen, doch sinds möglicher weise zwei wörter: 'demonstrationem faceres', s. zu Vkar.

נימאניקרקיא s. 'die vorzeigung-machung' ? — 49,9.11.30.

נימאן s. 'gebet' — 49,20. ~ mpT. נימאן y. ניימאן. ניני — 49,16.

נא postp. — s. קיירי קי. ~ y. -ca 'zu u. dat'. mpT. נא (M II p. 97).

נאמ pr. 'all' — 38,6.18. v. 5. ני ונמ 38,7 'omnes illi'. ני ונמי 38,5. 46 v,1 'omnium illorum'. Vgl. נעמטאן.

[נאן] s. 'feind' — pl. נאנ 38,18. obl. נני 49,25 ? ~ Vgl. oss. (ä)ננאן ?

נאן npr. — 71,2.

[נאן] v. 'bleiben, wonen' — imp. 2 pl. נאני סוקמ 71,9 'hütet euch', eigl. 'servati manete'. praes. 3 pl. ניסי סוקנ 38v,14. conj. 3 sg. נאמ 71d,3.7.

ptc. ps. praet. 3 sg. נאמ 46v,4.

נאן s. 'schwur' — ני קט נוראמ 38v,2; s. o.

נאי — 49,6: ob ein selbständiges wort ?

נאי s. 'schatten' — 38v,13. ~ y. cijākā سایه.

נאן s. 'himmel' — 38v,12. ~ sM. נאני (obl. sg.) (obl. pl.) M II 97. y. ācman wol a. d. Np.

נאני adj. 'himlisch' — 38v,6-7 (in zwei zeilen). 49,32.

נא s. 'taufe' — ני פעשראישא 46,27 'habt die taufe empfangen'. ~ Vgl. y. cināi, cināira نشتن.

נאי — wurde oben zweifelnd zu נאן gestellt, wogegen zu sprechen scheint:

נאי s. — 49,14.

נאי pl. ? 'all' — ני סמאן 46,26.28 'ir alle'. Vgl. נאמ.

[נאנש] v. 'dienen' — conj. 1 pl. נאנש 38v,5. nom. verb. נאנש M IV 263 (schreibt aber spa², wie auch fälschlich in der ersten form). Ich möchte einen zusammenhang mit נאמ an nemen, velleicht auch mit mpT. נאנש.

6) Es muß ein lesefehler vor liegen, da im griechischen so wol als im syrischen beide male das selbe verb steht (Io 20,23).

- ספאס s. 'lob und preis' — 49,19,27. obl. ספאסי 49,18,19. ~ mpT. עספאס.
 ספוניא s. 'volendung' — 46v,4. ~ Zu mpT. עספוי mit der ostranischen ver-
 tretung des alten *m* durch *n*.
 ספינצאר ספנט s. pl. 'verwalter' — 46v,2 'οὐκὸς αὐτῶν'.
 ספציא — 49,7. סקאטר — 49,27,29.
 סקיפאר — 49,22,26 c. c. ען. סרו s. 'horn' — 38,15. سرو.
 סרענא — 46v,3: es kan zu anfang etwaß felen.

[עואן] s. 'sünde' — pl. עואנא 71d,12,14 (nach M beide mal corrigiert auß
 עואנא obl. עואנסי 49,5, פרפאנסיא 49,29 'der sünden vergebung'. עואנסי פ.
 38v,10. ~ Eine anknüpfung an گناه scheint mir nicht möglich zu sein.
 עווארט — 38,1 erklärt M als verbum 'bat', wozu sowol die form stimmt,
 als der in נא שיר-עני an zu nemende praesensstam; das scheint auch die
 gleiche stellung des verbs wie im Syrischen (ܥܘܘܪܬܐ ܥܘܘܪܬܐ) zu bestätigen,
 die der übersetzer auch sonst ein hält. Dann muß aber das aufs verb folgende wort
 פידאר 'täfelchen' heißen und von dem unten zu besprechenden außdrucke
 ען...פ ganz verschiden sein.

- עוריאק s. — 49,9.
 [עושי] v. 'wachsen' — ptc. ps. עושיק סאט 38v,15 'wuchs auf'.
 [עושי] v. 'sich freuen' — praet. 3 pl. עושיארנא 71d,5. עמורא npr. — 71,2.
 [עמפן] s. — pl. עמפנט 49,7. obl. עמפנסי 49,20,29. עמפנקין adj. — 49,5.
 עפסא — 49,27. ~ ע. φασις bedeutet 'stark, kräftig'.
 ערבאק adj. 'klug' weise' — 49,4. pl. ערבאקס 71,7. ~ sM. נרבאכיא 172,11.
 172b,1 = ויחיה 'weisheit'.
 ערי s. 'berg' — 38,6. ~ ע. كوه عرق.
 ערו — 49,13: 'und er siht durch seinen eigenen verstand? daß...'. ~ Vgl.
 دانستن دانیستن, ערוק, ערוקין.
 [ערמאר] s. — obl. ערמאסי 49,28. ערף — 49,7.

- פא part. — 49,10,18,21 alle male vor vb. finitum.
 [פא] v. 'hüten' — ptc. pt. פאסי סוקטא ען 71,9 'hütet euch vor'. ~ ע. naï, naïra
 [פאר] s. 'fuß' — pl. פאריס 38v,14. 71,1. ~ ע. پای. [چرانیدن].
 פאט conj. 'denn' — 38v,7. 46,26,27,28. 71,9. פאיקיא s. — 49,5.
 [פאויק] s. — pl. פאויקס 49,17,20: steht in parallele mit קרינא und den Psalmen.
 ? פאש — wil Sachau 49,19 lesen, ich kan das erste zeichen nicht erkennen.
 ? פדקא oder פרקא s. 'gericht, iudicium' — 71,3.
 פו prp. 'one' — 38v,4; aber פו ען 49,21. פוסמאי — 49,27: cas. obl. ?
 פורני adj. 'vol' — פו קסי 38,10 'plenum factum (est)'. ~ ע. کُپر هون.

קופן — 49,26. קוצא s. 'mund' — 38,3.17. ~ sM. כוצא M II,100.

קושי s. 'seite' — 71d,4: das p ist nicht sicher.

קט — 1) pr. rel. 38,7. v,2. 13 (doppelt ?). 46v,[2].5. כיר כר 71d,15. 49,10; hierher gehört auch die (izâfet-artige) verwendung der partikel zur anknüpfung näherer bestimmungen 38,17. v,17. 46,26.

2) conj. 'wie, wenn, da' c. ind. 46,29. v,6. 71,13.14. d,5.12.13. קט ונאנאו 38,16. 71d,8 'gleich wie', ויטור 49,25 'biß daß'. Rel. und conj. 38v,13?

3) conj. 'daß, damit' c. ind. 38,13. v,14. 46,1. 71,2. c. conj. 38,17. v,3.8.9. 49,13. c. opt. 38v,11. 46v,5. — Unklar bleiben 49,10.22.

קטי u. s. w. — sih קו v.

[felhaft.

קטר pr. rel. 'welcher von mereren' — 71d,15: der letzte buchstab ist zwei-

קי pr. rel. — 49,15.17. כיר קי 6.16; nicht so klar 1-3. 22.25.28. קי שו 5.12.

קיויד — nur in verbindung mit סא (vgl. קי סא 49,15. סא...קי 49,1.8.25.

קימיד — eben so: סא...קי 49,24.32.

[קן] v. 'machen' — ps. 3 sg. קנט 49,14; in ? קוט 49,6 ist das ק corrigiert, war-

scheinlich zu ב. opt. 3 sg. ? קרי 49,4 (hier erscheint der stam קר, aber s. (ננאי). pt. 3 sg. קתארס 38,12.14.19. v,1. ptc. pf. קטי 38,5 'es entstand'.

קרימנטא קי בננטא 38,3 'wurde geöffnet'. קי פוריני 38,11 'wurde erfüllt'. פרימנטא קי בננטא 71d,13 'werden vergeben werden'. pl. קטיס כנט 49,31 'facti sunt'. ~ y.

קϋи, іктá oss. кѡи, κοιη.

קרינא (syr. lectio, capitulum, studium) s. 'schrift (Bibel)' ? — 49,17.

[קרים] s. 'schlange' — pl. קריסיש 71,8. — y. kipim קירם.

קת s. 'stadt' — 71,8. ~ y. kât خانه.

[ראויאן] adj. 'geheim' ? — pl. ראויאנט 49,16.

ראת s. 'weg' — 38v,9.15. רת אישטאיני 46,26 ~ y. pâr راه.

רושניאק s. 'helligkeit, licht' — 38v,12. ~ y. paxcin avy روز شد.

ריז s. — 49,21.

[ריז] v. — ps. 3 sg. ני ריזט 49,9.

רינצאק s. 'knabe' — 38,9. v,15. ריננע 46v,1.8. voc. 38v,6.

רישטא adj. (voc. ?) 'warlich' — 71,1. ~ mpT. ראשת.

רמיי s. 'volk' — 38,14. v,9. pl. רמטט 71,13 (der letzte buchstabe ist undeutlich). ~ phl. ϕ.

[רמקאני] adj. wol ρεθνικοῦ — 46,28 für Ἑλλην des urtextes.

רו — 49,5.12: vill. pr. encl. 3 sg.

[שו] v. 'gehn' — imp. 2 sg. שוא M 262. ps. 3 sg. שוט 49,2. 2 sg. שוי 49,32

(beide male mit פנט) fut. 2 sg. שויק 38v,7. ptc.-adj. שוטק 49,22. ~ y. שאῃ, שאῃר.

שואמישטי — 49,20 und שואמיץ — 49,25 gehören wol zusammen; ersteres ist שואמי — 71,15. ~ Mit mpT. שואמי ist nichts an zu fangen. [pl. obl.

שון — 49,5 ist eben so dunkel.

שי — 49,9.10: ob pr. encl. 3 sg. ? שיא — 49,1 eben so ?

שיא s. 'das gedenken' — קהארט שׁ קהארט 38 v, 1 'er gedachte'.

שיר — s. שיר עורי.

שמאך pr. 2 pl. 'ir' — 46,26-29. mit praep. 71,1. 71d,3.7. obl. (acc.) שמאכי 71,6.10-12.14. v,9. ~ y. שומאך, oss. cmax.

[שמאר] v. 'gedenken' — ptc. ps. שמאריק מאמנט 38,8 'sie bedachten'. ~ ossW. שׁ-שמאר s. 'bedenken?' — 49,5.16. שׁ פר שׁ 15. pl. שמאריט 49,12.21. [смāpyн.

תאומא pr. (syr. תאומא) — 71d,14.

תאמא (syr. תאומא) s. 'zwilling' — 71d,15.

[תבר] v. 'geben' — conj. 3 sg. תבראט 38 v, 3.9. fut. 1 sg. תברננא M 262 (sic, ob für תברמק?). nom. verb. תברו 38 v, 12. 49,29 'propheta est, ad dandum peccatorum remissionem per (suae salutaris magnae?) demonstrationis vim hic est'. pt. 3 sg. תברארט 46 v, 2. ~ y. תי-תאפ, תי-תאפרא כ/דן.

תבראקיא s. 'das geben, die gabe' — יאן תבראקיא 49,25. pl. יאן תבראקיאט 3.

תפיזט — 49,8 scheint 3 sg. zu sein.

Die Wortaußgänge.

תפזט 46,28. v, 3. 4.	ניזיא	נטאניקריקיא	פרקא ?
תברננא ?	פרמאנטיא	אימא	בוטקא
קרא	פרמטיא	נא	בנטקא
שוא	רמטיא	מאנא	פסנובנטקא
רבוא	דורטיא	נטאנא	ברנטקא
בוטא	פמטיא	קרינא	פרבכשנטקא
פענעמא	זפריא	מנא	ביקא
ונטא	דלשטיא	סנא	שויקא
אבראמנטא	זאמניא	סרענא // 46 v, 8	פעיולסטיקא
זולשקנמא	*זיניא	זיסנא	רינגקא
רמטא	פרניא	סא	פרקא ?
סוקמא	סיא	בימא	שמארא
זולשקמא	תבראקיא	סטא	ברא
דורמא	אפן זאקיא	פירנטמא	
אישמא	זיצאקיא	עפסטא	באד
רישמא	זארענזקיא	סא	צלזי
פסמועדארישמא	פאיקיא	קוצא	יך
פענעדארישמא	דאמזיקיא	אנטולצא	צויר
ארמאזיא	בינגיא	ספצא	קויר

פּריויר	גוט	פּטענשארנט	פּענברוי
ליר	קום ? 49,6.	וישנע	יחודי
קימיר	שום	ניסט	נאמראו
פּרימיר	אכאנט	פּטריסט	ערמאוי
אכוסיר	תּפּילום	אעט	מוזי
	ריזט	פּר אעט	שוני
	פּריזט	קט	רבוי
46v,2	לואסט	ערבאקט	ברוי
לואטא	? רטסט	ישראל'ליקט	? מי
ויסטא	פּשטא'ט	פּינע'ליקט	פּאטי
זו	פּאריט	פּאריקט	עלודט
אכראמנטו	אואויט	ארקט	בוטי
לואטמנטו	זאטיט	פּעקואראט	אזטי
אכסטו	בנטיט	זארארט	ביוניטי
רסטו	פּטענעסטיט	אישטארארט	אישטאניטי
יו	זרעטיט	טסטארארט	עואנטי
פּרו	קטיט	פּרטארארט	סאנטי
מרכו	אברטיט	עוזארארט	בנטי
ואנו	אדמיט	אכ'זארארט	ונטי
צאנו	מרטלטיט	פּשטארארט	ל'פּתאונטי
ואנצאנו	דוסיט	ויענידארארט	עונטי
קבנו	ויעטי	פּטויסדארארט	טנטי
טנו	תּבראקיט	וערארט	אכוסיר אמנטי
זמנו	שמארארט	וריערארט	אישטיאמנטי
דואסטנו	עואנט	סוקארארט	זאריסיאמנטי
ורנו	יאנט	אמברו'ברדארארט	וישטאמנטי
טעו	ראו'יאנט	תּבררארט	ול'שטאמנטי
פו	סאנט	ל'ורדארט	ענטי
פּו	זנקאנט	זעניררארט	ערפּנטי
צו	כנט	פּעזערארט	מראסטפּנטי
קו	[א]בנט	קתארארט	וישנטי
תּברו	פּטברנט	מומורט	סטי
פרו	ל'פּתאונט	מויאורט	רסטי
שו	אזונט	פּעצוקירט	פּוסטי
ספּאכשו	פּריונט	זפּרט	ניסטי
	אכאונט	אושט	פּטריסטי
אכאו	גונט	טקושט	פּעלפּסטי
	מאטנט	אישט	ועטי
ריז	אמינטנט	ואישט	קטי
	אמפּטנט	*קופּורישט	פּראמאנראטי
	מינט	מישט	זעירטי
46v,2.4.	זנט	קרמישט	מרטי
ט	זונט	פּישט	אישטי
ט//	ל'וטנט	ל'שט	שואמישטי
אט	פּנט	ואל'שט	ורקישטי
באט	עמפּנט	אול'שט	ואל'שטי
רבאט	ספּינצאר ספּנט	וראתט	פּשטא'יי
ואט	קנט		אדוי
מאט	סוקנט	אי	רמיי
ונאט	סוקנט	זאי	מאכ'י
סאט	וידארנטי	פּר(א)מאי	שמאכ'י
סוקאט	וידאסדארנטי	נאי	ישראל'י
תּבראט	עושדארנטי	בי	גומי
ול'שאט			
אוט			
בוט			

טכמי	קרי	פֿשאַמסקן	עושיק
מרטלמי	שי	טרן	זנק
ני	פֿרמאן פטעושי		באסק
טיראני	וישפּושי	ספּאס	ואבמסק
זואני	? קושי	ניפּים	פֿרמא'מסק
טיריאני		סס	לויצק
כאני	סאָך		רינגעק
סאני	אימאָך	ערף	לשנירק
נמאני	שמאָך		
פֿרמאני		צאָף	אר
וני	נאם		פיראר
כאווני	אוראם	נמאָך	פיראר
יוני	אים	איץ	יאר
ביוני	בים	שוואַך	זאורואר
פֿאטרוני	זים	אינץ	לויאר
איני	פעעאויס	בריןץ	ל'מאר
ויני	סמאכשים	נושץ	צאפאר
כריני	פרם		סקיפאר
ניסני		זבאק	טמפאר
נעני		סנטיאק	ספינצאר
פורני	פֿטואן 38v, a 'bund'	ספּוניאק	זאור
צישני	יאן	רוכשניאק	זיאר
ספּאסי	וטאן	זוקיאק	זיטור
טיסי	פעטמאן	עוריאק	סקאטר
פּעפּסי	סמאן	רינגעק	פעאייסטר
בעי	קאן 46, 20 'erbschaft'	זארענוק	קטר
לְעִי	זנקאן	סק	פעקור
אלונגי	דן	שוטק	שיר
יאבאקעי	לשאון	ביק	נוקר
מריני	אפּריון	אדיק	
קי	לשיון	רבטיק	? פאש
טארי	איקון	פנצמיק	איש
פּטקארי	שוף	בעאניק	מאיש
ברי	סין	* רמקאניק	ואכש
אכרוברי	עמפּניקין	פינפּעיק	ראת
פּטרי	זאורקין	בידאנעיק	מית
פעקוירי	קופן	סמאנעיק	ל'פּ(א)ת
סרי	ען	טוקיק	קת
ערי	ואבינסקן	שמאריק	

Nicht zu deuten weiß ich die formen באסק' ביטא (s. d. glossar).

Ich füge hier sogleich die nominalen bildungen vom praesensstamme an.

Participium praesentis I. שמאריק' עושיק' מוקיק' ביק — oss. -är (Miller GR. Anh. p. 66): die belegbaren formen kommen aber nur in verbindung mit סאט 'war' und סאטנט 'waren' vor. Hieher gehören villeicht auch die plurale זולשקנטא 'זולשקנטא' 'jünger', wenn das wort mit den y. յ. յիշտե ամօտն in zusammenhang stehn sollte ($\text{Vyu}j \rightarrow s$?).

Participium praesentis II. Pl. obl. אישטא יניט 'monstrantium' ~ vgl. sM. מואנטא אוד עשונאנטא = mpT. וואניט איט פשוניט M 172.

Participium praesentis III. ברינג 'traged' — füre ich nach M IV, 263 an.

Nomen verbale I. סאאכשו 'das lobpreisen', תברו 'das geben'.

Nomen verbale II. תבראקיא 'das geben' ? — ist nicht sicher, scheint aber mit dem ptc. ps. I zusammen zu hängen.

Nomen verbale III. אישטיאמנטי 'darstellung' von אישטא 'zeigen'; זשאמנטי 'erlösung' von זשא 'leuchten'; ויטאמנטי 'das auf leuchten, osten' von $\sqrt{\text{tap}}$; ואריטאמנטי 'erbarung'; vill. אלוטיר אמנטי; die selbe bildung zeigen אביראמנטו und זושאמנטו und villeicht אבראמנטא von unbekanter bedeutung. Wie aber verhält sich dazu פרמנטיא oder פרמנטיא 'vergebung' ?

Endlich hat, nach bekanter analogie, der praesensstam als zweites glied eines compositums participiale bedeutung: פֿרטאן פטעוסי 'dem befele gehorchend', wol auch קרי נמאני; pl. טרן נונט 'arges nicht wissende', זקאן זוארט 'das erbe genießende = erben', obl. נא שיר עויטי 'der nicht liebenden, haßer'.

Der praeteritalstam wird mit dem *-ta*-suffixe gebildet, wobei im großen ganzen auch die althergebrachten lautgesetze noch zu recht bestehn. Es laßen sich folgende bildungen nach weisen.

Perfectum. Sg. 3 פראטא אקט 'kam', פראטא אקט 'stig herab' (M), וואטא 'trat ein'; wegen ייניט, welches particip sein könnte, s. d. glossar.

Ob das 49,22 stehnde שומק und eben so נוסק 49,18 als adjectivische nebenform des ptc. praet. — wie mpT. ו-ג- und ו-ג- — an zu sehen ist, muß dahin gestellt bleiben.

Das **Participium praeteriti** dient besonders zu periphrastischen wendungen, die alle auf geführt werden sollen; nur קטי (y. קט كرد كرد) erscheint auch als verbum finitum 'fieri': קטי פצקיר 'es entstand eine furcht'; קטי ברינג קטי 'wurde

— (a) *hi* bildet abstracta: ביינקה 'prophezeiung' zu ביינז 'prophet', ויצאוקא 'zeugnis', נטאניקריקא 'sonschaft' (vgl. etwa خانوادہ 'vorweisung')?

In der nominalflexion werden die beiden casus rectus und obliquus unterschieden, deren letzterer auf י, auch יי und יא auß geht, wie im Yaghnâbi und Ossetischen, und außer der function des genetivs (auch vor nach gesetzten adverbien) noch die als dativ (וישנטי 71d,4) accusativ (שמאלי 71d,9) und locativ (מיראני רזשטיא) hat. Dabei bleiben wörter auf י unverändert (z. b. בעי), während solche auf א dafür י setzen: רסטא > רסט; דורטא > דורט; וילעכטא > וילעכט. Aber auch ו erscheint daneben als außgangslaut von substantiven: רסטא > רסטי > רסט (alle drei cas. rect.), א-מנטו (s. o.).

Der plural wird meistens mit ט gebildet (y. -t oss. -tä) und besitzt beide casus, z. b. בניט < בני, וואכשט < וואכשט obl. צלור וואכשטי obl. מיט צלורטי obl. מיטש < מיט צלורטי obl. מיטש < מיט צלורטי, häufig mit dem 'bindevocele' z. b. כשין < כשין obl. כשיוניט, velleicht auch שמארה < שמארה (11).

Daneben scheinen aber noch einige andere endungen im gebrauch zu sein, man vgl. זוכשקטא & זוכשקטא 'die jünger', קרמישט 'schlangen' (y. kipim), קופורישט 'tauben', obl. וירקישט 'wölfe' (y. ירקא), und velleicht auch נקושט neben פק. Endlich haben auch die formen ונקאנט und ונקאנט neben ונקאנט das auß sehen von pluralen.

Das **adjectiv** bildet den plural eben so wie das substantiv, z. b. בוסט בונט *ὁ ἄγιος πνεῦμα... καὶ ἀπόστολοι* (Mt 10,16). Attributiv geht es seinem substantiv voran one die casus- und pluralzeichen an zu nemen: 'sanctus spiritus' ופרט וואס זי ביינזי, 'sanctorum prophetarum'; eine außname bilden velleicht ארזשט 49,30. — Ein beispiel für den comparativ ist *ἀνεκτότερος... ἢ* (Mt 10,15).

Vom **zalworte** sind nur einige wenige formen zu belegen: י 'eins', וואסנטו 'zwölf'; רבטיק 'zweit', פונטיק 'fünft'.

Interessante bildungen weist das **pronomen** auf.

Pron. pers. 1 sg, וי obl. מנא pl. מאך obl. מאלי — 2 sg. מעו pl. מאך obl. וואנו — 3 sg. ויני (meist obl.) pl. וישנטי obl. וישנטי. Dazu gehören die adv. וואנו 'so', גליכווייז 'gleichwie'.

Pron. encl. sind velleicht וישנטי?

Pron. dem. וירי ~ y. ir — עיני ~ sm עיני pl. יאנט (vor dem sbst. im pl.) — ויני pl. ויני (? in פרוינט s. u.) — wol auch מישט (c. sbst. pl.) als pl. zu sm. mpT. עים. Weiteres sihe zu den praepositionen.

11) Die analogie von וואמישט : וואמישט : וואמישט läßt möglicher weise einen lautübergang von *čt* zu *st* erschließen.

So vil habe ich auß den par zugänglichen texten über den wortschaz und die grammatik diser neuen sprache — nennen wir sie fürs erste soghdisch in syrischer schrift (sS) — herauß bringen können. Sie stellt sich als dritte, wol nicht ganz der entlehnungen auß der westlichen sprache entberende form ostiranischer rede neben die beide anderen, zu deren erkenntnis die wenigen sätze M II p. 87-88 und p. 98 ff. nimmer genügen. Hoffen wir, daß baldige weitere mitteilungen auß den Berliner schätzen hier abhilfe schaffen und auch zur berichtigung und vervollkommung meiner skizze dienen werden¹³⁾.

¹³⁾ Das unverzeihliche versehen im titel des ersten stückes diser aufsätze, nämlich Manichæica, bitte ich beßern und vergeßen zu wollen.